

Anlam Birimi (Monèmes),

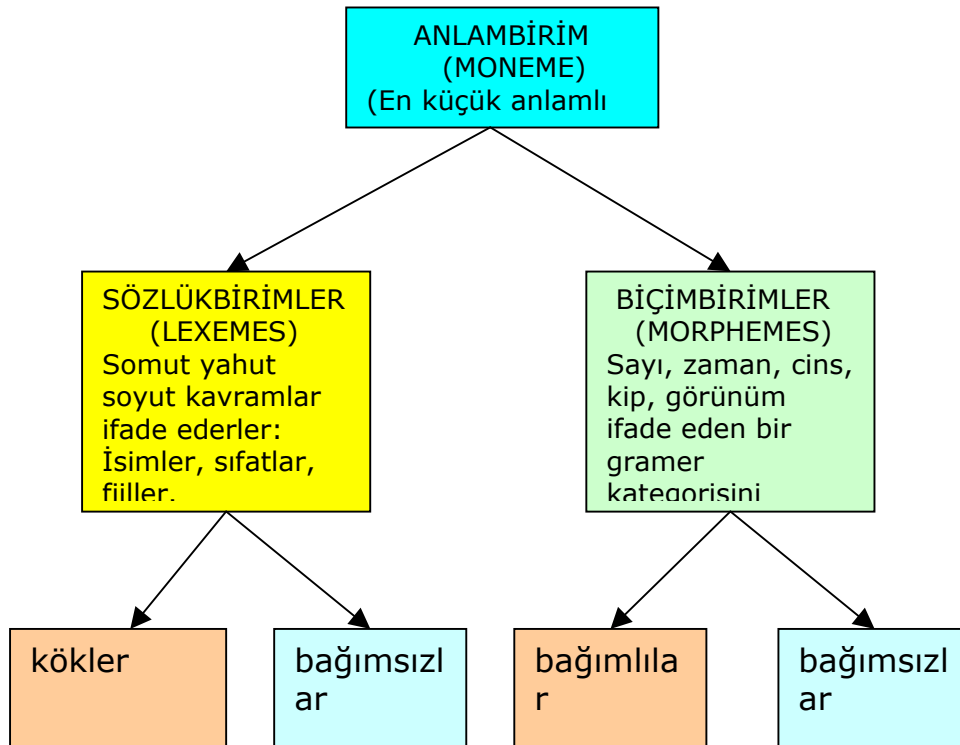
Biçim Birimi (morphèmes) ve Sözlük Birimi (lexèmes)

Henriette Gezundhayt

Tercüme: Rıza Filizok

1. Fonksiyoncu Çözümleme (Analyse fonctionnaliste) (Martinet):

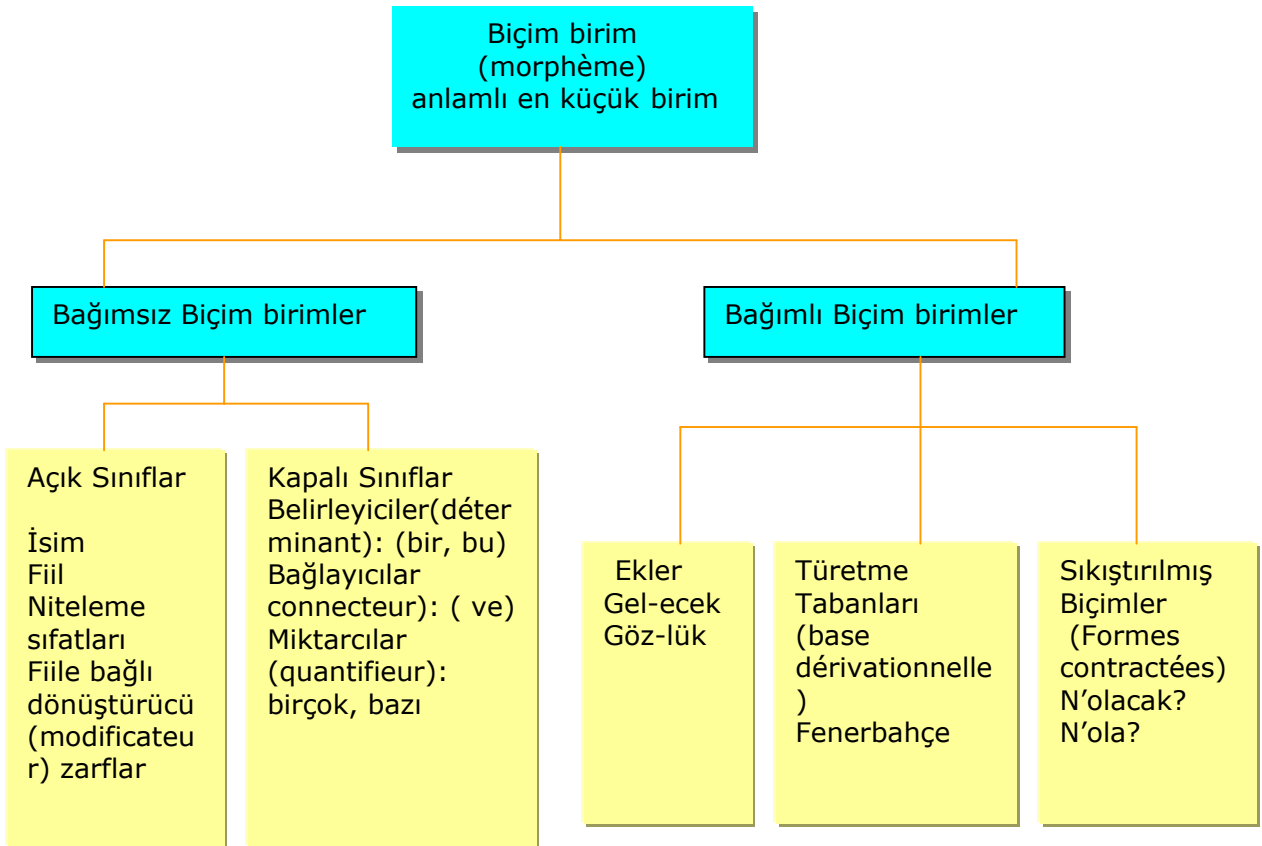
Bu görüşü benimseyenler, dil birimlerini görevlerine göre sınıflandırdılar. Ses birimler (phonème) nasıl birer ayırt edici birim iseler anlam birimleri de (**monème** “anlamın en küçük birimi”) anlamlı birimlerdir (significative). Anlam birimleri, sözlük birimleri ve biçim birimleri olarak iki sınıfa ayrılır, bunların her ikisi de anlam taşıyıcısıdır.

Eğer sayı, zaman, cins, kip, görünüm (aspect) hususî bir biçim birimle gösterilmemişse biçim birim sıfırdır denir. Sıfır biçim birim, **Ø biçim birim** şeklinde gösterilir: “Geldi” sözünde üçüncü şahıs eki yoktur ama sözün üçüncü şahsı ifade ettiğini anlarız. İşte bu durumda **Ø biçim birim** vardır.

2. Dağılımcılık çözümlemesi (Analyse du distributionnalisme) (Bloomfield)

Dağılımcılığın kökleri Amerika Kızılderililerinin dilleri gibi, bilinmeyen dilleri araştıran antropoloji araştırmalarına kadar çıkar. Bu görüşe göre önemli olan biçimin anlamı değildir, bu biçimin seçme eksenindeki dağılımı ve sıralama ekseninde diğer biçimlere bağlı (dépendante) yahut diğer biçimlerden bağımsız (autonomisables) olmasıdır. Sözlük birimleri olsun, gramer birimleri olsun bütün birimler, en küçük birim olan morfeme çevrilebilir. Birimlerin anlamları ise ek bir olgu gibi düşünülebilir.

Dağılımcılar, dili eşzamanlı olarak inceler. Amaçları anlamın değil, dil bilimi formlarının incelenmesidir (morphème). Bu yöntemde elementler, sistem içindeki ilişkilerine göre tanımlanırlar. “Behaviorisme”in “stimulus-réponse” yani “uyaran-tepki” ikili yaklaşımını kabul ederler.

Bu iki model, şu şekilde birleştirilebilir:

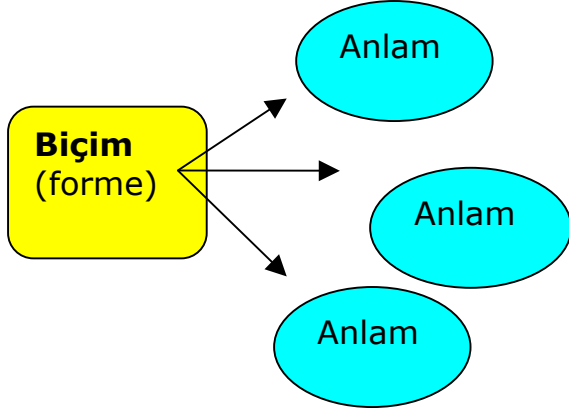
	Biçimsel (FORMEL)	Anlamsal (SÉMANTIQUE)
LEXÈME Sözlük birimi	Bağımsızlaşabilenler (autonomisable) Kendi başına cümle kurabilir: Ör.: - Meyve olarak hangisini istersin : Elma yahut portakal? - Portakal !	Algılanabilir (Percept)
MORPHÈME Biçim birimi	Bağımlılar (Dépendant) - gel-iyor)	Kategori (catégorie) zaman
	Bağımsızlaşabilenler (autonomisable) (bana)	Ör.: " bana " algılanabilirliği değil, konuşanı ifade ediyor.

- Sözlük birimini (Les lexèmes) sözlük bilimi (**lexicologie**) inceler.
- Biçim birimini (Les morphèmes) biçim bilimi (**morphologie**) inceler.
- Söz dizimi bilimi (La **syntaxe**) seçme eksenindeki biçim birleşmelerini inceler .
- Dil olguları daima kesin sınırlar çizmez, arada kalan olgular "**clitiques**"ler ve "**connecteurs**"ler "**morphosyntaxe**"in konusunu oluşturur.

3. Analiz tipleri (Les stratégies d'analyse) :

Anlam yahut kavram analizi yaparken çok dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır: Bir biçim-birimin taşıdığı çeşitli anlamları inceliyorsanız, **kavram bilimi** sınırları içindesiniz demektir. Belli bir anlamı ifade eden biçim birimleri inceliyorsanız **ad bilimi** sınırları içindesiniz demektir. Bu olguyu şu tablo ile gösterebiliriz:

KAVRAM BİLİMİ (Sémasiologie)

AD BİLİMİ (Onomasiologie)

